

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ:
РАДЯНСЬКІ ТРАДИЦІЇ**

**Федуняк С.Г.
д.політ.н., професор,
професор кафедри міжнародних відносин
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Можна з упевненістю стверджувати, що всі війни мають характер гібридних, зважаючи на присутність у них невійськових компонентів. Чільне місце серед них займає інформаційний компонент, що створює сприятливе тло для того, щоб успішно «продати» війну власному населенню і світові. Таким чином, цільову аудиторію інформаційного компоненту складають:

1. Громадяни власної держави. У цьому випадку головна ціль полягає у зміцненні рішимості власного населення воювати і підтримці високого градусу ненависті до ворога.

2. Громадяни ворожої держави/держав. Тут основною метою є їхня деморалізація і в ідеалі, переведення вини за кров і страждання на власний уряд.

3. Громадяни «третіх» держав. У даній ситуації важливо сформувати співчуття до власної держави, що зрештою переходить у прихильність і підтримку.

Слід зазначити, що нинішня Росія досить ефективно володіє арсеналом інформаційного впливу під час військових конфліктів. При цьому, вона спирається на старі радянські традиції і принципи, що включають:

А) Характер політичного режиму (тоталітарно-авторитарний), що давало можливість концентрувати ресурси і здійснювати централізовану політику у сфері пропаганди. Головний органом виступав Центральний комітет КПРС, що здійснював ідеологічно-інституційне керівництво всіма структурами у сфері ідеології, зокрема, політорганами Збройних Сил, ЗМІ тощо.

Б) Чітка адресність впливу засобів ведення інформаційної війни. Враховувався характер аудиторії і обирались відповідні підходи та інструменти впливу.

В) Відсутність будь-яких морально-етичних обмежень. З точки зору радянських пропагандистів, великий обсяг і масштабність фальшивої

інформації призводила до того, що вона переставала сприйматися як неправдива.

Г) Координація спеціальних, військових та інформаційних операцій. На кожному етапі використання збройних сил активувалися специфічні інструменти і механізми інформаційної підтримки.

У цьому контексті ілюстраціями можуть слугувати три кейси-ситуації: радянсько-фінська війна 1939-40-х років; придушення «празької весни» в Чехословаччині у 1968 році і афганська кампанія в 1979-1989 роках. Аналіз вказаних ситуацій повністю підтверджує наявність вищевказаного.

У першому випадку Радянський Союз спровокував війну з Фінляндією, обстрілявши 26 листопада 1939 року власну прикордонну заставу і переклавши вину на фінську сторону. При цьому радянська пропаганда поширювала тези про підлий напад «білофінів» і про те, що фінський народ хоче звільнитися від «іга поміщиків і буржуазії» і для цього було проголошено так звану «Фінляндську Демократичну Республіку» на чолі з О.Куусіненем, котра попросила допомоги в СРСР і уклала відповідний договір. Схожі тези розповсюджувались й серед фінського населення, проте вони не лише не спрацювали, але й викликали зворотний ефект, призвівши до консолідації фінської нації навколо ідеї захисту Вітчизни. Інша аргументація доносилася до європейської і американської громадськості: сталінське керівництво прикривало агресію проти сусідньої держави аргументами щодо власної безпеки, що нібито потребувала віддалення державного кордону від Ленінграду. Загалом, на тлі світової війни радянській пропаганді вдалося маргіналізувати війну з Фінляндією, перетворивши її на локальний конфлікт.

Придушення демократизації у Чехословаччині 1968 року можна вважати класичною високоефективною гібридною війною з широким використанням інформаційних інструментів. Ще за кілька місяців до вторгнення військ під егідою Організації Варшавського Договору весь ідеологічний апарат СРСР інтенсивно працював, щоб радянське населення переконати у тому, що у сусідній державі існує загроза «контрреволюції» і кровопролиття. Публікувалася інформація про буцімто знайдені склади зброї і боєприпасів, підпільні радіостанції тощо. Активно дискредитувалися провідні реформатори зі складу керівництва КПЧ та інтелектуалів. Інформаційному чинникові надавалося провідне місце у ході операції по введенню військ: не випадково, що серед перших об'єктів захоплення поряд з ЦК КПЧ стали Чехословацьке радіо і телебачення. Слід зазначити, що як і у першому випадку з Фінляндією, агресорам не вдалося вплинути на місцеве населення, яке зрештою змирилося з грубою силою, проте так ніколи і не визнало окупацію. Найбільш ефективно радянська

пропаганда спрацювала на європейсько-американську аудиторію. Загалом, вдалося переконати еліту західних держав у тому, що дії країн Організації Варшавського Договору у серпні 1968 року спрямовувалися на підтримання стабільності в радянській сфері впливу і ніяким чином не загрожували західним інтересам.

Афганська кампанія, найтриваліша в історії військових конфліктів за участю СРСР, розпочалася наприкінці грудня 1979 року і теж супроводжувалася активністю інформаційного компоненту. Радянських військовослужбовців і населення переконували в тому, що країна на прохання законного уряду здійснює «інтернаціональний обов'язок» по допомозі афганському населенню з метою відновлення стабільності в країні і припинення зовнішньої агресії з боку США і Заходу. Інформаційне прикриття операції в самому Афганістані також частково спиралося на вищевказані аргументи, проте по мірі продовження перебування радянських військ на афганській території, все більш очевидною ставала неефективність пропагандистського забезпечення, що зрештою, викликало зворотний ефект. Не вдалося також переконати у доцільності і легітимності введення військ до Афганістану і світову громадськість. Аргументи стосовно стабілізуючої ролі радянських військ не сприймалися. Навпаки, Сполучені Штати розцінили радянські дії як зростання загрози американським інтересам в районі Перської затоки і ширше – припинення політики розрядки з боку Москви. Як наслідок, було введено санкції стосовно торгівлі з СРСР, а також бойкот московській Олімпіаді-80.

Аналіз використання Радянським Союзом інформаційного компоненту у ході гібридних війн свідчить про його активне використання, проте у жодному випадку його ефективність не була максимальною. Водночас, радянські традиції масової дезінформації підхопила сучасна Росія для використання в ході військової агресії проти України.

Список використаних джерел

К событиям в Чехословакии. Факты, документы, свидетельства прессы и очевидцев. Выпуск первый. – М.: Пресс группа советских журналистов, 1968.

Портников В. Война иллюзий // LB. 30 ноября 2019 года. https://lb.ua/news/2019/11/30/443613_voyna_illyuziy.html?fbclid=IwAR0tXxf-znmM1nbeNaiRiS0YCSx3yR0AfhMRY-rFn12ZdeCqBao9_mB9bJk

Соколов Б. Ревізія злочинів // День. – 2018. – 22 листопада.